

Az UNESCO manifesztuma a közművelődési könyvtárakról

1949-ben az UNESCO manifesztumot tett közzé a közművelődési könyvtárak célkitűzéseiről. Most a nemzetközi könyvév alkalmából felkérte az IFLA-nak, a Könyvtáregyesületek Nemzetközi Szövetségének közművelődési könyvtári szekcióját, hogy készítse el a manifesztum új, átdolgozott változatát, figyelembe véve a közel negyedszázad alatt bekövetkezett változásokat és fejleményeket.

Az új manifesztum szövegét az UNESCO ezennel közzéteszi. E manifesztumot a világ valamennyi jelentős nyelvére lefordítják és az IFLA idei budapesti közgyűlése elé terjesztik.

A közművelődési könyvtárak létesítése és fenntartása mind országos, mind helyi szinten állami feladat.

Az UNESCO ószintén reméli, hogy mindazokban az országokban, ahol a közművelődési könyvtárak még nem elégítik ki a manifesztumban körvonalazott igényeket, a pedagógusok, a társadalmi és kulturális élet különféle területein működő dolgozók, valamint a közösség vezetői fel fogják kelteni az érdeklődést az ügy iránt, és minden lehetséges eszközzel elő fogják mozdítani a közművelődési könyvtári szolgálat megteremtését, amely központi fontosságu, dinamikus erő egy eleven, növekvő közösség életében.

A KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁR

AZ UNESCO ÉS A KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK

Az UNESCO, az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete azért jött létre, hogy az emberek tudatának befolyásolása révén előmozdítsa a békét és az emberiség szellemi haladását.

Az UNESCO ezzel a manifesztummal annak a meggyőződésének ad hangot, hogy a közművelődési könyvtár az oktatás, a kultúra és a tájékoztatás eleven erejű intézménye, amelynek alapvető szerepe van a népek és nemzetek közötti béke és megértés előmozdításában.

A KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁR MINT DEMOKRATIKUS OKTATÁSI, KULTURÁLIS ÉS TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZMÉNY

A közművelődési könyvtár a folyamatos, egész életen át tartó egyetemes művelődésbe, valamint az emberiség tudományos és kulturális eredményeinek megbecsülésébe vetett demokratikus hitnek a gyakorlati megtestesülése.

A közművelődési könyvtár az az alapvető eszköz, amely az emberi gondolatokat és eszméket, az ember teremtő képzeletének megnyilvánulásait mindenki számára ingyenesen elérhetővé teszi.

Szórakoztató és pihentető könyvekkel frissíti fel az emberek szellemét, segítséget nyújt a tanulóknak, és korszerű műszaki, természet- és társadalomtudományi információkat szolgáltat.

A közművelődési könyvtárakat világosan megfogalmazott jogszabályok alapján kell létrehozni, amelyek biztosítják az egész országra kiterjedő közművelődési könyvtári szolgáltatásokat. Alapvető fontossága van a könyvtárak közötti együttműködésnek, mert csak ennek révén lehet az ország összes könyvtári erőforrásait teljes mértékben kihasználni és valamennyi olvasó rendelkezésére bocsátani.

A közművelődési könyvtárat teljes egészében közpénzekből kell fenntartani, szolgáltatásaiért közvetlen díjat senkitől sem szabad követelni.

Ahhoz, hogy betölthesse feladatait, könnyen hozzáférhetőnek kell lennie és szélesre kell tárnia kapuit, hogy a közösség valamennyi tagja – fajára, bőrének színére, nemzetiségére, vallására, nyelvére, társadalmi állására vagy iskolai végzettségére való tekintet nélkül – szabadon és egyenjoguan használhassa.

A KÖNYVTÁR GYŰJTEMÉNYE ÉS SZOLGÁLTATÁSAI

A közművelődési könyvtár adjon lehetőséget mind a felnőtteknek, mind a gyermekeknek ahhoz, hogy lépést tartsanak a korral, folyamatosan képezzék magukat és nyomon kövessék a tudományok és művészetek fejlődését.

Gyűjteményével elevenen demonstrálja a tudás és a kultúra fejlődését. Gyűjteményét folyamatosan vizsgálja felül, tartsa korszerű szinten, vonzó formában mutassa be. Ily módon adjon segítséget az embereknek ahhoz, hogy önálló véleményt formáljanak, kifejlesszék alkotó, kritikai ítélőképességüket. A közművelődési könyvtár feladata az eszméknek és információknak legkülönbözőbb kifejezési formáikban való szétsugárzása.

Mivel a tudás, az eszmék és az információk közlésének évszázadok óta a nyomtatott szó az általánosan elfogadott közege, a közművelődési könyvtárak legfontosabb eszközei továbbra is a könyvek, a folyóiratok és az ujságok maradnak. De a tudomány új formákat teremtett a gondolatok rögzítésére, s ezek a jövőben egyre nagyobb részét teszik ki a közművelődési könyvtár állományának. Lesz köztük kis helyen tárolható és szállítható, kicsinyített formájú nyomtatott anyag, lesznek filmek, dialemezek, hanglemezek, hang- és képszalagok, mind a felnőttek, mind a gyermekek számára, az egyedi használatukhoz és a kulturális rendezvényekhez szükséges berendezésekkel együtt.

A teljes gyűjtemény terjedjen ki minden tárgykörre, elégítse ki a legkülönbözőbb izlésű, képzettségű és műveltségi szintű emberek igényeit.

Legyen benne képviselve a közösség által használt valamennyi nyelv, az egyetemes jelentőségű művek pedig az eredeti nyelven is legyenek olvashatók.

A közművelődési könyvtár központi fekvésű helyen álljon, a testi fogyatékosok számára is hozzáférhetően, s az olvasók számára megfelelő időben legyen nyitva. Épülete és berendezése legyen vonzó, otthonos és barátságos. Alapvetően fontos, hogy az olvasók a polcokon lévő könyvekhez saját maguk, közvetlenül hozzáférhessenek.

A közművelődési könyvtár a közösség természetes kulturális központja, amely összehozza az azonos érdeklődésű embereket. Biztosítson

helyet és felszerelést mind a felnőttek, mind a gyermekek számára kiállítások, viták, előadások, hangversenyek és filmvetítések rendezéséhez.

Falusi és külvárosi területeken gondoskodni kell fiókkönyvtárakról és mozgókönyvtárakról.

A könyvtári állomány kiválasztásához, kezeléséhez, valamint az olvasók segítéséhez létfontosságú a megfelelő számú, képzett és hozzáértő személyzet. Számos tevékenységhez, például a gyermekekkel és testi fogyatékosokkal való foglalkozáshoz, az audiovizuális anyagok kezeléséhez vagy a kulturális tevékenységek szervezéséhez különleges szakképzettségre van szükség.

GYERMEKEK A KÖNYVTÁRBAN

A könyvek szeretetét, a könyvtár és a könyvtári szolgáltatások használatát fiatal korban lehet legkönnyebben elsajátítani. A közművelődési könyvtárnak ezért különleges kötelessége, hogy alkalmat adjon a gyermekeknek a könyvek és egyéb anyagok kötetlen és egyéni kiválasztására. A gyermekek számára külön gyűjteményről és – ha lehetséges – külön helyiségről kell gondoskodnia, mert csak így válhat a gyermekkönyvtár olyan elven, ösztönző erejű hellyé, hogy a benne folyó különféle tevékenységek a kulturális inspiráció forrásául szolgáljanak.

TANULÓK A KÖNYVTÁRBAN

A legkülönbözőbb koru tanulóknak módot kell adni arra, hogy az oktatási intézményük által nyújtott szolgáltatások kiegészítéseképpen a közművelődési könyvtárra támaszkodhassanak. Azok, akik egyéni tanulmányokat folytatnak, könyv- és információigényeik kielégítésében esetleg teljesen a közművelődési könyvtárra szorulhatnak.

A TESTI FOGYATÉKOS OLVASÓK

Egyre növekvő gond az idős és a különféle testi fogyatékos emberek helyzete. A magányból, a különféle testi és szellemi fogyatékoságokból fakadó nehézségeket a közművelődési könyvtár sokféleképpen enyhítheti. Szolgáltatásainak körét egyebek közt hozzáférhetőségének

megjavításával, gépi olvasási segédeszközökkel, öregbetűs és hangszalagra mondott könyvekkel, kórházi és szociális intézményi szolgálattal, valamint otthoni, személyes szolgáltatásokkal terjesztheti ki azokra, akiknek a legnagyobb szükségük van rá.

A KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁR HELYE A KÖZÖSSÉGBEN

A közművelődési könyvtár legyen aktív és pozitív tényező, tegye nyilvánvalóvá szolgáltatásainak értékét és mozdítsa elő használatukat.

Teremtsen kapcsolatot az oktatási, társadalmi és művelődési intézményekkel, egyebek között az iskolákkal, a felnőttoktatási szervekkel, az öntevékeny művészeti és egyéb csoportokkal.

Éberén figyelje a közösségben felmerülő új szükségleteket és érdeklődési irányokat, például olyan csoportok létrejöttét, amelyeknek speciális igényeik vannak az olvasás vagy szabad idejük kulturált eltöltése terén, s biztosítson helyet ezeknek az igényeknek a könyvtár gyűjteményeiben és tevékenységében.

Ford. SZILÁGYI Tibor